

MEVLANA'DA PEYGAMBER SEVGİSİ

Cüneyt GÖKÇE*

Giriş

Mevlana ile ilgili bir takım açıklama ve yorumların; İslamiyet ve Hz. Peygamber göz önünde bulundurulmadan yapılması ve sanki Mevlana'yı İslam'dan bağımsız lanse edilmeye çalışılması böyle özet bir çalışmayı yapma ihtiyacı doğurmuştur.

1- MEVLANA'YA GÖRE PEYGAMBERLİĞİN GEREKLİLİĞİ

İnsanoğlunun bu dünyaya gönderilişinin temel amacı baş başa bırakıldığı sınava başarıyla bitirmesini sağlamaya yönelik tavırlar sergilemesidir. Kuşkusuz bu sınava başarabilmesi, hakkı batıldan, iyiyi kötüden ve güzeli çirkinden ayırt edebilmesine bağlıdır ve bu da ancak Yüce Yaratıcı'nın görevlendirdiği rehberler sayesinde mümkün olabilir. İşte bu bağlamda Mevlana, dünyâ hayatını bir zindana, bir efsun sandığına benzetir ve bu efsun sandığından kurtulmanın yolunu şöyle gösterir:

*"Peygamberlerden, şeriat sâhibi elçilerden başka kim kurtarabilir, halkı efsun sandığından?!..."*¹ Zira: *"Peygamberler, kulları Allah'a ulaştırmak için gelmişlerdir."*² İnsanların kendilerine lüzumlu bilgileri elde etmeleri için peygamberlerin rehberliklerine ihtiyaçları vardır. Bu alanda peygamberler adeta ışık görevi görmektedirler.³ Peygamberlik kurumunun gerekliliğini bu şekilde vurgulayan Mevlana, insanların peygamberlere uyma konudaki sorumluluk ve zorunluluklarına da dikkat çeker.⁴

Buna göre, çeşitli sorumluluk ve görevlerle dünyaya gönderilen insanların, peygamberlerin kılavuzluklarına şiddetle ihtiyaçları vardır. Peygamberlerin görevi, bu kılavuzluğu tam anlamıyla yerine getirmek olduğu gibi; insanlar da bu kılavuzlara uymakla mükellef tutulmuşlardır.

* Yrd. Doç. Dr., HRÜ., İlahiyat Fak. Öğrt. Ü., cuneytgokce@harran.edu.tr

¹-Mevlânâ, *Mesnevî*, Ankara-1988, VI, 668. (Bundan sonraki dipnotlarda, "Mesnevî" kısaltması kullanılacaktır.)

²-Mesnevî, I, 477.

³-Mesnevî, I, 560.

⁴-Mesnevî, VI, 677.

2- HZ. PEYGAMBER SEVGİSİ VE MEVLANA

“Mevlânâ'nın düşünce dünyası incelendiği zaman odak noktasının insan olduğu görülür. Mevlânâ eserlerinde, insanlığa hep mükemmel insan, güzel ahlak sahibi, dürüst, çalışkan, alçak gönüllü, hoşgörülü, kısaca örnek insan olmanın yollarını anlatır. Mevlâna, Hz. Muhammed (s.a)'den aldığı değerler çerçevesinde insanlara sevgi yolunu göstermeye çalışır. Bu anlatımlarında da Hz. Muhammed (s.a)'den sıkça örnekler verir. Neredeyse her hikâyesinde bir hadis-i şerife gönderme yapar ve şahit gösterir.”¹

Hikâyelerini dile getirirken ayet ve hadislerden bol miktarda misaller getirir. Örnek alınacak kişi olarak da özellikle Hz. Muhammed'e dikkat çeker. Hz. Peygamber'i ismen zikrettiği gibi, sıfatlarıyla da anar; özellikle Ahmed, Muhammed, Mustafa isimlerini çokça kullanır.

a) Tek Kurtuluş yolu: Allah yolu, Peygamber yolu ve Kur'an yolu:

Mevlana, inanç dünyasını berraklaştırarak her yönüyle Yüce Allah'a, Hz. Peygambere ve Kur'an'a bağlı olduğunu net ifadelerle dile getirir. Aslında Mevlana'nın aşağıdaki ifadeleri başka kanıtı ihtiyaç bırakmayacak kadar açıktır:

Ben sağ olduğum müddetçe Kur'an'm kölesiyim.

Ben Muhammed Muhtâr'ın yolunun tozuyum.

Benim sözümden bundan başkasını kim naklederse,

Ben ondan da bîzârım, o sözlerden de bîzârım².

Şu ifadeler de aynı anlayışın teyit ve tasdikçisidir:

Aklı Mustafa'nın yoluna kurban et, “Allah'a dayandım” de. Zira Allah her şeye yeter³.

b) Rehber-i Ekmel: Hz. Muhammed:

Mevlana'ya göre Hz. Peygamber, en mükemmel rehber ve yol göstericidir. Mevlana, bu kanaatini şöyle dile getirir.

Başına örtüyü çekme, yüzünü örtme. Çünkü dünya şaşkın bir cisimdir, sense akılsın.

İddiacıdan utanıp gizlenme sakın. Çünkü sen, parlayan vahiy mumunu taşıyorsun.

Haydi, geceleyin kalk. Çünkü sen mumsun ey sultan; geceleyin mum ayakta durur.

Senin nurun olmadıkça aydınlık gündüzde bile gecedir. Sana sığınmadıkça, aslan tavşana

¹-Hasan Almaz, Şanlıurfa Kutlu Doğum Sempozyumu-2007'ye sunulan “Mevlânâ'nın Düşünce Dünyasında Hz. Peygamber Sevgisi”, isimli bildiri.

² Divan-i Kebir, II/1331. rubai. s.1341

³ Mesnevi, IV, 702

esirdir!

Ey Mustafa! Bu safâ denizinde kaptanlık et! Çünkü sen, ikinci Nuh'sun.

Her yolda, özelliikle deniz yolunda, akıl sahibi bir kılavuz gerekli.

Kalk da bak yol yorgunu kervana. Bak her bir yanda kaptan olmuş bir gulyabani.

Zaman'ın Hızır'ı sensin. Her geminin kurtuluşu sendedir. Rubullah (İsa) gibi yalnız yürüme.

Bu topluluğun önünde gökyüzündeki ıstık gibisin, güneşe benziyorsun. Halktan kopmayı, köşene çekilmeyi bırak.

Ey peygamber, hidayet, Kaf Dağına benzer, sen ise Anka'sın. İnziya zamanı değil, gir topluma.

Dolunay, geceleyn yürür göğün zirvesine. Köpeklerin sesinden çekinip bırakmaz yürüyüşünü.

Kınayanlar, senin dolunayına ve zirveye yürüyüşüne, tıpkı köpekler gibi havlayıp dururlar.

Bu köpekler, sağırdır "susun" emrine. Senin dolunayına karşı akılsızca havlayıp dururlar.

Terak etme hastayı, ey şifa. Sağıra kızıp da körü bastonsuz bırakma.

Sen dememiş miydin, köre yolda yardım eden, Allah'tan yüz sevap ve ecir kazanır, diye?

Kim körün kırk adım yürümesine yardım ederse, bağışlanmış ve doğru yola ulaşmış olur, dememiş miydin?

Öyleyse bu fani dünyada, bölük bölük alıp götür körleri.

Yol göstericinin işi budur; sen yol göstericisin. Sen sevinçsin, âhir zaman yasına.

Ey sakınanların önderi, şu bayale dalanları yola çıkarıp kesin bilgiye ulaştır hadi.

Sana tuzağ kurmaya gönlünü kaptanın boynunu ben vururum; sen neşeyle yürü.

Körlükler katarım körlüğüne. O şeker sanır, oysa ben ona zehir veririm.

Akıllar, benim ışığımla ışıklanır. Tuzağlar, benim tuzağımdan ders alır¹.

c) Âlemlere Rahmet: Hz. Muhammed:

Cahiliye döneminin çirkeflğine işaret eden Mevlana, Hz. Peygamber sayesinde insanlığın nur ve huzur bulduğunu dile getirir:

Küfür, insanlığın yüzünü karartmıştı. Hz. Muhammed'in nuru imdada yetişti. Ölümsüzlük davulu çalındı, sonsuza kadar yaşayacak olan manevî saltanat geldi.

Yeryüzü manen nurlandı, yeşillere büründü, gökyüzü sevincinden yenini, yakasını yırttı. Yeniden ay ikiye yarıldı, mücerred olan rub geldi.

¹ Mesnevi, IV/1453-74

Dünya tatlılıkla doldu ve beline mutluluk kemerini bağladı. Kalk, zira o ay yüzüü tekrar geldi!

Gönül yedi göğün işaretini gösteren usturlab gibi oldu, Ahmed'in gönlünün aşıklaması yedi cildi doldurdu¹.

d) Saadet-i Dareynin temin edicisi: Hz. Muhammed:

Mevlana'ya göre Hz. Peygamber, bu dünyada yol göstericimiz ve rehberimiz olduğu gibi; ahirette de Şefaathimiz ve savunucumuzdur:

O, bu dünyada da şefaathidir o dünyada da, bu dünyada insanı dine götürür, o dünyada cennetlere.

Bu dünyada "Sen onlara yol göster" der; o dünyada "Sen onlara ay gibi yüzünü göster" der.

Onun gizli, aşikâr işi, daima "Yarabbi, sen kavmime doğru yolu göster, onlar bilmiyorlar" demektir.

Onun nefesiyle iki kapı da açıktır. Duası, iki âlemde de müstecap olur.

Ona benzer ne gelmiştir, ne de gelecek. Bu yüzden son peygamber olmuştur.

Sanatında son derece ileri gitmiş bir üstadı görünce bu sanat, sende bitmiştir demez misin?

Ey peygamber, mühürleri kaldırmak, kapalı kapıları açmaktasın, Hatem'sin, bu iş, seninle ve sende bitmiştir. Can bağışlayanlar âleminde bir Hatem'sin sen.

Hâsılı mühürleri kaldırma ve kapıları açmada Muhammed'in işaretleri, tamamiyle açıklık içinde açıklıktır, açıklık içinde açıklıktır, açıklık içinde açıklık.

O'nun canına, evlâdının gelişine ve zamanına yüz binlerce aferin !

O'nun devlet ve ikbal sabibi halifesinin oğulları, onun can ve gönül unsurundan doğmuşlardır².

e) En büyük kurtarıcı: Hz. Peygamber:

Mevlana'ya göre Hz. Peygamber, önderimiz olduğu gibi; bizleri sıkıntılardan kurtaran da O'dur.

Muhammed'in sahib olduğu güzel hay ve güzel yaşantı, bizi kapkaranlık gecelerde çaresiz bırakmaz³.

f) Peygamber Yolu: Şefkat Ve Tevazu Yolu:

¹ Divan-i Kebir, I/882. gazel, s. 308.

² Mesnevi VI/167-175.

³ Divan-i Kebir II/655. Rubai

Mevlana, bütün güzel ahlakın yanı sıra, tevazuun da Peygamber yolu olduğunu şu sözlerle vurguluyor:

Bir adam yokluğa erişir, kendisine yokluğu zînet edinirse, Muhammed gibi o adamın da gölgesi olmaz./ Yokluk benim ıftiharımdır" sırrına zînet yokluktur. Bu çeşit insan, mumun alevi gibi gölgesizdir.

Bir adam yokluğa erişir, kendisine yokluğu zînet edinirse, Muhammed gibi o adamın da gölgesi olmaz./ Yokluk benim ıftiharımdır" sırrına zînet yokluktur. Bu çeşit insan, mumun alevi gibi gölgesizdir.¹

g) Özgün Beşer: Hz. Peygamber:

Mevlana, Hz. Peygamber'in bizim insani özelliklere sahip olduğunu; fakat ayrıcalıklı yaratıldığını vurgular:

Muhammed de etten, deriden meydana gelmiştir, bu hususta her beden onun cinsindedir./ Eti vardır, derisi vardır, kemiği vardır, fakat hiç bu bedenlere benzer mi?/ O terkipte öyle mucizeler meydana geldi ki, bütün terkipler mat oldular.²

h) İlahi Mucizeler ve Hz. Peygamber:

Mevlana, Hz. Peygamber'in ilahi mucizelerle teyit edildiğini vurgular. İşte örneklerden sadece bir tanesi:

Hannâne direği, Peygamberin ayrılığı yüzünden akıl sahipleri gibi ağlayıp inliyordu.

Peygamber, "Ey sütun, ne istersin?" dedi. O da "Canım, ayrılığından kan kesildi.

Bana dayanıyordun, şimdi beni bıraktın. Minberin üstüne çıktın" dedi.

Bunun üzerine Peygamber ona dedi ki: "Ey iyi ağaç, ey sırrı bahia yoldaş olan!

Ne istersin? Seni yemişlerle dolu bir hurma fidanı yapayım da doğudakiler de, batudakiler de senin hurmanı yesinler.

Yabut Allah, seni o âlemde bir servi yapısın da ebediyen taptaze kal" dedi. Bunu diler misin?

Sütun "Daim ve baki olanı isterim" dedi. Ey gafil, dinle de bir ağaçtan aşağı kalma!³

i) Hz. Peygamber ilahi koruma altındadır:

Mevlana, Hz. Peygamber'in, her bakımdan ilahi muhafaza altında olduğu kanaatindedir. Hatta, O'na kem gözle bakmak, ismi hafife almak ve hakaret etmek de

¹ Mesnevi, V, 56.

² Mesnevi, V, 109.

³ Mesnevi, I/2113-18.

ilahi cezayı gerektirir:

Birisi ağzını eğerek Ahmed adını alaya aldı, ağzı çarpıldı da öyle kaldı.

Pişman olup "Ey Muhammed, affet! Ey Peygamber, sen, Min ledün ilminden (Allah ile ilgili bilgi ve sırlara ait ilim) lütuflara mazharsın.

Ben bilgisizlikten seninle alay ettim. Alay edilmeye layık ben oldum" dedi.

Allah, bir kimsenin perdesini yırtmak isterse onu, temiz kişileri alaya almaya meylettirir!¹

j) Mukaddes Kitaplarla Müeyyed: Hz. Muhammed:

Mevlana, Hz. Peygamber'in diğer mukaddes kitaplarda anıldığına dikkat çeker ve bütün dinlerin aslında İslamiyet'in olduğunu vurgular:

İncil'de Mustafa'nın, o peygamberler başının, o sefa denizinin adı vardı./Sıfatları, şekli, savaşı, oruç tutuşu ve yeyişi anılmıştı./Hristiyan tairfesi (bir gurup Hristiyan) o bitaba geldikleri vakit sevap için/ yüce adı öperler, latif vasfa yüz sürerlerdi...Onlar Ahmed adının sığnağında korunmuşlardı.../Ahmed'in adı böyle yardım ederse acaba nuru nasıl korur!²

k) Hz. Peygamber'in Davası Kıyamete Kadar Devam Eder:

Mevlana'ya göre Hz. Peygamber'e bahşedilen ilahi lütuflar bu dünya ile sınırlı değildir. Aksine O'nun davası kıyamete kadar devam edecektir:

Allah'm lütufları, Mustafa'ya vaatlerde bulundu da dedi ki: " Sen ölsen bile bu din, bu iman ölmez.

Senin kitabını, mucizeni ben yüceltirim. Kur'an'dan bir şey eksiltmeye, ona bir şey katmaya yeltenen kişiye ben mâni olurum.

Ben seni iki cibanda da korurum. Sözünü kınayanları terk eder, onları hor bakır bir hale korurum.

Hiç kimse Kur'an'ı değiştirmeye kudret bulamaz; ona ne bir şey ilâve edebilirler, ne ondan bir şey eksiltebilirler. Sen benden daha iyi başka bir koruyucu arama!

Senin parlaklığını gün geçtikçe artırır, adını altınlara, gümüşlere bastırırım. Senin için minberler, mibraflar kurdururum.

Ben, seni öyle seviyorum ki senin kabrın, benim demektir.

Şimdi adını korkudan gizlice söylüyorlar, namaz kalacakları zaman gizleniyorlar.

Melûn kâfirlerin korkusundan dinin mağaralarda gizli kalıyor ya...

Bütün âlemi minarelerle dolduracağım, âsilerin gözlerini kör edeceğim ben.

¹ Mesnevi, I/813-23.

² Mesnevi, I,58.

*Kulların şebirler alacak, mevkiler bulacak.
Dinin balıktan aya kadar her tarafı kaplayacak.
Ey Peygamberimiz, sen sibirbağ değilsin, doğrusun... sen de Musa'nın giydiği elbiseyi
giymişsin, sen de onun gibi bir peygambersin.
Kur'an'ın, Musa'nın asâsına benzer küfürleri ejderha gibi sömürüp yutar.
Sen, toprak altında uyursun ama o tertemiz söz asâ gibi her şeye ağâhtır.
Kast edenlerin elleri o asâya ulaşamaz. Uyu ey padişah, uyu... Uykun mübarek olsun!
Bedenin uyur ama nurun göklere ağı, düşmanlarını kabretmek için okunu kur, yayını ger.
Felsefeci, aleyhine söylenmeye yeltenir ama nurunun oku ağzını oklar, onu susturur."
Hakikaten de öyle oldu, hattâ bu vaatten de üstün şeyler vücuda geldi. O uyudu, fakat bahıt,
ikbali uyumadı!*

1) Ölüm, Asıl Sevgili'ye Kavuşmaktır:

Ölümü, düğün gecesi olarak gören Mevlana, bunu Hz. Peygamber'den aldığını şu açıklamalarla vuzuha kavuşturuyor:

*Abir zaman peygamberi Ahmed, Rabîulelvel ayında göçtü, bunda hiç ihtilaf yoktur./
Gönü bu göç zamanını haber alınca can ve gönülden o vakte aşık oldu./ Safer gelince, bu aydan
sonra sefer edeceğim diye neşelendi./ Her gece bu buluşmanın iştiağıyla sabahlara kadar, "Ey
yücelerden yüce yoldaş (dost)!" der dururdu./ Kim Safer ayı gitti, Rabîulelvel geldi diye müjde verirse
ben de onu cennetle müjdeler, ona şefaati olurum" dedi.../ Ukâşe gelip Safer ayı çıktı" dedi,
Peygamber de "Ey ulu aslan, cennet senindir" buyurdu./ Erler -görüyorsun ya- âlemden geçmeden
(dolayı) neşeleniyorlar, şu çocuklarsa âlemde kalmalarına seviniyorlar./ İyi sıyın tadım tatmayan
kör kuşa acı su Kevser görünür²*

Başka bir ifadeyle; ölüm, hiçlik değil, yokluk değil, bir tebdil-i mekândır.

Sonuç

Mevlana'ya göre Hz. Muhammed (s.a) en son, en kâmil ve en üstün peygamberdir. Vahiy yoluyla alıp tebliğ ettiği Kur'an Allah'ın kitabıdır, değişmemiştir, değişmeyecektir.

Tek kurtuluş yolu; Allah, Peygamber ve Kur'an yoludur. Bu yolların dışında herhangi bir arayış içinde olmak insanı dalaletle götürür.

En mükemmel Rehber Hz. Muhammed'dir. O'nun rehberliği ile insanlık doğruyu bulur ve yanlışlardan kurtulur.

¹ Mesnevi III, 96.

² Mesnevi, IV, 209.

O, sadece insanlar ya da müminler için değil; tüm alemler için rahmettir. O'nun getirdiği davada herkesin ve her şeyin hukuku muhafaza altındadır. O, kainatın garantörüdür.

Hz. Peygamber, dünyada insanlığın yol göstericisi olduğu gibi; ahiret ve esenlik yurdunda da ümmetinin şefaatçisidir.

En büyük kurtarıcı Hz. Peygamber'dir; öyle prensipler vazetmiş ki, onlara uyulduğu takdirde kurtuluşa ermemek mümkün değildir.

Kendisi mütevazi olan Hz. Peygamber, tevazuu ana ilke olarak ortaya koymuş ve bunu insanlığın bir erdemi olarak saymıştır.

O, beşer olsa da sıradan bir beşer değildir. Cenab-ı Hakk'ın bir takım ihsan ve ikramlarına mazhar olmuştur.

İlahi Mucizelerle teyid edilen Hz. Peygamber, ilahi koruma altındadır ve diğer Mukaddes Kitaplar tarafından da teyid edilmiştir.

Davası Kıyamete kadar devam edecek olan Hz. Peygamberin vefatı Asıl Sevgili'ye kavuşma anlamını ifade eder.

Bu özelliklere sahip olan Hz. Peygamber'i sevmek ilahi emrin gereği olduğu gibi önemli bir insanlık borcudur.

KAYNAKLAR

Divan-i Kebir, Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, Hazırlayan: Abdulkadir Gölpinarlı, Ankara, 2000.

Mesnevi, Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, Çeviri, Vedat İzbudak, İstanbul, 1988.

Mevlana'nın Düşünce Dünyasından, Derleyen: Yrd.Doç.Dr. Nuri Şimşekler, Konya, 2005.

"Mevlânâ'nın Düşünce Dünyasında Hz. Peygamber Sevgisi", Hasan Almaz, Şanlıurfa Kutlu Doğum Sempozyumu-2007'ye sunulan bildiri

Tasavvuf Dergisi, Mevlana Özel Sayısı, Yıl: 6, Sayı: 14, Ocak-Haziran Ankara, 2005.